

Riktlinje för föräldrars ersättningsskyldighet för barn som vårdas utanför hemmet

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Riktlinje för styrdokument	Fastställd/upprättad 2024-11-04 KS § 252	Beslutsinstans Kommunstyrelsen	Giltighetstid Tillsvidare
Dokumentansvarig Socialchef	Version 1.0	Senast reviderad	Dokumentinformation Dnr 2024-00591-709	Detta dokument gäller för Anställda

Innehåll

Bakgrund.....	2
Grundläggande bestämmelser.....	2
Föräldrars ersättningsskyldighet.....	2
Information till föräldrarna.....	3
Socialförsäkringsförmåner	3
Barnbidrag/förlängt barnbidrag	3
Underhållstöd.....	3
Barnpension	3
Bostadsbidrag.....	4
Övriga ersättningar	4
Studiebidrag och eventuellt inackorderings tillägg.....	4
Försörjningsstöd.....	4
När barnet fyller 18 år	4
Handläggning.....	5
När ett barn vårdas utan för hemmet	5
Beräkning av ersättning.....	5
Inkomstberäkning	6
Beräkning av ersättningsbelopp	6
Barnets egen inkomst	6
Kommunicera beslutsunderlag.....	7
Jämkning.....	7
Beslut om ersättning.....	7
Delgivning av beslut	7
Överklagan	7
Ändring av ersättningsbelopp	7
Årlig omräkning.....	8
Umgängesavdrag	8
Utebliven betalning.....	8
Utredning om betalningsförmåga	8
Om en förälder inte betalar	8
Vård enligt SoL och LVU	8
Vård enligt LSS	9

Bakgrund

Riktlinjen innehåller anvisningar för handläggningen av föräldrars ersättning till kommunen för kostnader avseende vård som ges dygnet runt till barn under 18 år. Riktlinjen ska tillämpas när ett barn får dygnet runt vård genom kommunens försorg. En utredning om föräldrarnas försörjningsförmåga ska då regelmässigt göras och ett beslut om ersättningsbelopp ska fattas för vardera föräldern.

Föräldrars skyldighet att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader framgår av 8 kap 1 § andra stycket socialtjänstlagen (SoL) och av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Föräldrarnas skyldigheter att bidra till kommunens kostnader bestäms enligt samma grunder som betalningsskyldigheten vid underhållsstöd. Bestämmelserna finns i 6 kap 2–4 §§ socialtjänstförordningen (SoF), 5 § förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade och i 19 kap socialförsäkringsbalken (SFB). Ersättningsskyldigheten gäller oberoende av om föräldern är vårdnadshavare eller inte.

Riktlinjen baseras på cirkulär 22:44 från Sveriges kommuner och regioner (SKR) ”Beräkning av föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn under 18 år”

Grundläggande bestämmelser

Föräldrars ersättningsskyldighet

Enligt 7 kap 1 § förädrabalken (FB) har föräldrar, var för sig, försörjningsskyldighet gentemot sina barn. För föräldrar som inte bor med barnet fullföljs denna skyldighet genom underhållsbidrag.

När barn är erhåller vård, dygnet runt har föräldrar enligt 8 kap 1 § SoL och 20 § LSS skyldighet att bidra till kommunens kostnader för vården. Detta gäller oavsett om vården sker med stöd av SoL, LSS eller utan vårdnadshavarens samtycke med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Av 6 kap 2-4 §§ SoF framgår det att ersättningen ska bestämmas efter samma grunder som om det gällde att bestämma belopp för underhållsstöd, för var och en av föräldrarna enligt 19 kap SFB. Var och en av föräldrarna ska bidra, men beloppet får inte överstiga vad som för varje tid motsvarar underhållsstödsbeloppet enligt 18 kap 20 § SFB. Enligt 5 § förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade, gäller bestämmelserna i 6 kap 2-4 §§ SoF även när barnet vårdas med stöd av LSS.

Ersättningsskyldigheten gäller vid såväl när tillfällig som stadigvarande vård utanför hemmet och från den dag ett beslut om vård utanför hemmet verkställs. Skyldigheten gäller både vid vård i familjehem och vård vid institution.

Information till föräldrarna

Så tidigt i utredningsprocessen som möjligt, när det kan antas att vård, dygnet runt kan bli aktuellt, ska handläggare barn och unga informera föräldrarna om deras ersättningsskyldighet för barnets kostnader. Föräldrarna ska även informeras om vilka konsekvenser kostnad för vården kan få för deras ekonomi i övrigt, till exempel när det gäller socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar som baseras på att föräldrarna har barnet i sin vård. Informationen bör lämnas både muntligt och skriftligt.

Socialförsäkringsförmåner

När ett barn erhåller vård, dygnet runt medför det att föräldrarna förlorar rätten till socialförsäkringsförmåner som är knutna till att de har barnet i sin vård.

Kommunen har alltid skyldighet att meddela Försäkringskassan när ett barn blir vårdat dygnet runt utanför hemmet och har även ansvar för att anmäla till Försäkringskassan om barnet omplaceras eller flyttar hem till föräldern igen¹.

Barnbidrag/förlängt barnbidrag

Vid en vård i familjehem får Försäkringskassan betala ut barnbidrag till familjehemsföräldern eller familjehemsföräldrarna. Vid institutionsvård får barnbidraget uppbäras av kommunen. Begäran om detta görs också hos Försäkringskassan.²

Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska reduceras med motsvarande belopp.

Underhållstöd

Om en förälder har haft underhållstöd från Försäkringskassan lämnas inte det när ett barn vårdas utanför hemmet hela månaden³. Föräldern måste då på nytt göra en ansökan om underhållstöd hos Försäkringskassan.

För den förälder som innan vården påbörjades betalat ett återbetalningsbelopp för underhållstöd till Försäkringskassan innebär det att återbetalningsskyldigheten till Försäkringskassan upphör från det att vården utanför hemmet verkställdes och tills vidare. I stället ska kommunen ställa motsvarande ersättningskrav på den föräldern.

Barnpension

Barnpension kan inte uppbäras av kommunen som ersättning för kommunens kostnader för vård. Försäkringskassan fortsätter att betala ut barnpensionen till föräldern. Eftersom barnpensionen är avsedd för barnet bör föräldern uppmanas att med dessa medel stå för vissa av barnets kostnader under vårdtiden, exempelvis kläder och fritidsaktiviteter⁴.

¹ 2 § förordningen om underhållstöd.

² Barnbidrag regleras i 16 kap SFB

³ 106 kap 8 § SFB

⁴ 12 kap 4 § 1 st FB

Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska då reduceras med motsvarande belopp.

Det är rimligt att för barnpensionen använda samma nivåer som när man bestämmer vad föräldrar normalt ska betala till kommunen, dvs att man följer beloppen för underhållsstöd. Det innebär då att, i den mån barnpensionens storlek överstiger beloppen för underhållsstöd, så används det maximala beloppet för underhållsstöd (för respektive ålder) för löpande kostnaden och räknas av från omkostnadsersättningen. Överskjutande summa utgör ett sparande som kan användas till barnets utgifter vid behov⁵.

Om förälder motsätter sig detta kan det framräknade ersättningsbeloppet till kommunen jämkas uppåt med hänvisning till inkomsten av barnpensionen. Det jämkade beloppet får dock aldrig överstiga aktuellt underhållsbelopp.

Om ett barn som vårdas utanför hemmet uppbär barnpension är kommunen enligt 5 kap 3 § 3 SoF skyldig att anmäla till överförmyndaren om det kan antas föreligga förhållanden som talar för att en förälder inte kommer att förvalta barnets egendom på ett betryggande sätt.

Bostadsbidrag

Bostadsbidrag till förälder kan komma att minskas eller dras in.

Övriga ersättningar

Studiebidrag och eventuellt inackorderingstillägg

Enligt 2 kap 33 § 2 st studiestödsförordningen kan studiehjälp för en omyndig studerande som vårdas dygnet runt, betalas ut till kommunen eller någon annan för att användas till den omyndiges utbildning och uppehälle. Begäran om ändrad betalningsmottagare görs till Centrala Studiestödsnämnden, CSN. Av begäran ska det framgå att kommunen i utredning har kommit fram till att kommunen ska vara betalningsmottagare. Det är också möjligt att begära att ett familjehem ska vara betalningsmottagare.

Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska då reduceras med motsvarande belopp.

Försörjningsstöd

Försörjningsstöd beviljas inte för kostnader för ett barn som vårdas utanför hemmet.

När barnet fyller 18 år

När det vårdade barnet fyller 18 år upphör kommunens möjlighet att ta ut ersättning från föräldrarna även om den unge fortfarande går kvar i skolan.

⁵ Cirkulär 21:4 SKR s. 21 "Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar m.m. för år 2022

Handläggning

När ett barn vårdas utan för hemmet

Avgiftshandläggare ska när ett barn ges vård, dygnet runt genom kommunens försorg, göra en utredning om föräldrarnas försörjningsförmåga och beslut ska fattas enligt följande:

- Beslut om föräldrarnas ersättningsskyldighet ska alltid fattas så snart vårdtiden överstiger en månad. Detta gäller oavsett om det är stadigvarande vård, tillfällig vård under utredningstiden eller om barnet flyttas. Det avgörande är att föräldern inte har barnet hemma på minst en månad.
- Ett beslut ska fattas för vardera föräldern. Det gäller även om föräldrarna är sammanboende.
- Beslutet ska alltid innehålla ett beslutat ersättningsbelopp. Ersättningsbeloppet kan vara 0 kr. Beloppet får inte överstiga vad som för varje tid motsvarar underhållsstödsbeloppet. Beslutet kan omprövas under hela vårdtiden. Föräldrarna har skyldighet att meddela ändrade förhållanden.
- Om det framräknade ersättningsbeloppet blir lägre än 100 kr per barn och månad tas ersättningen inte ut från föräldern.
- För kortare vårdtid än en månad tas ingen ersättning ut från föräldrarna.
- Om en förälder inte betalar ersättning i enlighet med fattat beslut är utgångspunkten att kravåtgärder alltid ska vidtas. Vid vård enligt SoL och LVU ska ställning tas till om förutsättningar finns för ersättningstalan hos förvaltningsrätten.
- Vid alla förändringar som rör vården, som kan påverka ersättningsskyldigheten är det viktigt att den som ansvarar för att administrera detta informeras

Beräkning av ersättning

Var och en av föräldrarna ska ersätta kommunen med belopp motsvarande återbetalningsbeloppet vid underhållsstöd. Som underlag för beräkningen utgår man från inkomster enligt uppgifter från det senast fattade taxeringsbeslutet och från det totala antal barn som föräldern är försörjningsskyldig för enligt 7 kap 1 § FB. Även om föräldrarna är sammanboende kan de ha olika antal barn.

Om en förälder har fullgjort sin underhållsskyldighet genom att betala ett engångsbelopp eller annat bidrag till barnets underhåll för den tid då barnet vårdats, behöver föräldern inte bidra till kommunens kostnader för vården⁶.

Om barnet innan vård utan för hemmet, har bott hos en förälder som uppburit underhållsstöd för barnet ska det redan finnas ett uträknat återbetalningsbelopp hos Försäkringskassan för den andre föräldern. Då ska detta återbetalningsbelopp utgöra grund för beslutet gentemot den föräldern.

⁶ 6 kap 3 § SoF

En förälders ersättningsskyldighet till kommunen gäller även om föräldern vårdas tillsammans med barnet om inte annat avtalats beroende på att föräldern står för del av barnets uppehälle under vårdtiden.

Om en förälder uppbär försörjningsstöd saknas för tillfället förutsättningar för att ta ut ersättning och ersättningsbeslutet sätts till 0 kr.

Inkomstberäkning

Beräkning av föräldrars inkomster och grundavdrag regleras i lagstiftning kring underhållstöd, 17–19 kap SFB. Se också cirkulär 22:44 från Sveriges kommuner och regioner (SKR) ”Beräkning av föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn under 18 år”

Inkomstberäkningen baseras på den senaste taxeringen. Exempelvis grundas ersättningsskyldigheten för år 2023 på 2022 års taxering, det vill säga 2021 års inkomster. Den ersättningsskyldige förälderns inkomst ska beräknas i enlighet med det senast fattade taxeringsbeslutet och med utgångspunkt i:

- Inkomst av tjänst
- Inkomst av kapital
- Inkomst av näringsverksamhet
- Inkomst av studiemedel och studiestartstöd

Enligt 19 kap. 10 § SFB ska ett grundavdrag på inkomsten därefter göras till en summa av 120 000 kr.

Skatteverket ska enligt 6 kap. 2 § 3 st SoF på begäran lämna kommunen de inkomst- och förmögenhetssuppgifter som behövs för att fastställa en förälders ersättningsbelopp.

Beräkning av ersättningsbelopp

Ersättningsbeloppet beräknas som en viss procent av förälderns inkomst. Procenttalet bestäms med hänsyn till samtliga barn som föräldern är försörjningsskyldig för enligt 7 kap 1 § FB.

Procentsats per barn ⁷				
1 barn 14 %	2 barn 11,5%	3 barn 10%	4 barn 7,75 %	5 barn 6,4 %
6 barn 5,5%	7 barn 4,85%	8 barn 4,38%	9 barn 4%	10 barn 3,7%

Det belopp som var och en av föräldrarna skall bidra med får dock inte överstiga vad som för varje tid motsvarar högsta underhållstödsbeloppet enligt 18 kap. 20 § SFB.

Barnets egen inkomst

Om ett barn har egna inkomster, till exempel lön, kan det påverka nivån på föräldrarnas ersättning till kommunen. Barnets inkomster beräknas på samma sätt som föräldrarnas, men grundavdraget är 60 000 kronor. Om barnets inkomster överstiger

⁷ Cirkulär 22:44 Sveriges kommuner och regioner, SKR. Beräkning av föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn.

60 000 kronor minskas föräldrarnas ersättningsskyldighet med hälften av den inkomst som överstiger 60 000 kronor.

Kommunicera beslutsunderlag

Innan ett beslut fattas om att föräldrar ska betala en viss ersättning ska beräkningsunderlaget och beräknad ersättning kommuniceras med dem. Föräldrarna blir därigenom informerade om beräkningssättet och ges möjlighet att se om underlaget är korrekt. Det ger dem även möjlighet att eventuellt begära jämkning av ersättningsbeloppet. Föräldrarna ska informeras om att beloppen omräknas årligen fr.o.m. februari samt när antalet barn, som de är försörjningsskyldiga för, ändras.

Jämkning

Om det framräknade beloppet bedöms vara oskäligt i förhållande till respektive förälders ekonomiska förmåga eller sociala situation kan ersättningen jämkas till en skälig nivå. Det kan exempelvis vara så att förälderns inkomst har förändrats sedan det inkomstår som varit underlag för beräkningen eller för att föräldern står för vissa av barnets kostnader. En anledning kan också vara att barnet regelmässigt vistas hemma hos föräldern exempelvis varje helg. Jämkningsen kan även göras uppåt, exempelvis om föräldern får barnpension för barnet som vårdas. Anledningen till jämkningen ska anges i beslutet. Jämkning kan ske redan från början eller vid ett senare tillfälle.

För att göra en bedömning av behovet av jämkning kan lämpligen en jämförelse göras med förälderns ekonomi i förhållande till normen för försörjningsstöd. Om föräldern har en inkomst i nivå med normen, finns för tillfället inte utrymme att betala någon ersättning. Föräldern ska inte betala mer än sitt eventuella överskott, och får alltså inte hamna under normen.

Underlag för beräkning av ekonomisk förmåga kan behöva begäras in, till exempel aktuella inkomstuppgifter.

Beslut om ersättning

Beslutet ska innehålla ersättningsbelopp samt uppgifter om när och hur det ska betalas. Om det framräknade ersättningsbeloppet blir lägre än 100 kr per barn och månad tas ersättningen inte ut.

Delgivning av beslut

Beslutet ska delges respektive förälder.

Överklagan

Nämndens beslut om vad en förälder ska betala i ersättning till kommunen kan inte överklagas.

Ändring av ersättningsbelopp

En förälders försörjningsskyldighet kan komma att ändras genom att flera eller färre barn ska försörjas. Förändringen påverkar procentsatserna vid beräkning av

ersättningsbeloppets storlek. En omräkning görs då i anslutning till den förändrade försörjningsskyldigheten och kan således ske när som helst under året.

Årlig omräkning

Den årliga omräkningen av ersättningsbeloppet som grundar sig på ny taxering är inte ett nytt beslut om att betala ersättning till kommunen utan endast en omräkning av beloppet. Delgivning av beräkningsunderlaget behöver därför inte ske. Respektive föräldrar ska underrättas om det nya ersättningsbeloppet.

Umgängesavdrag

I enlighet med reglerna för underhållsstöd kan avdrag på ersättningsbeloppet göras om barnet vistas hos föräldern minst fem hela dygn i sträck eller i minst sex hela dygn under en kalendermånad. För varje dygn är avdraget 1/40 av ersättningsbeloppet per månad.⁸ Som ett dygn räknas tiden mellan klockan 00.00 och 24.00. För motsvarande tid kan föräldern söka underhållsstöd hos Försäkringskassan för den tid barnet vistas i hemmet, exempelvis under skollov.

Utebliven betalning

Utredning om betalningsförmåga

I de fall en ersättningsskyldig förälder inte betalar enligt beslut för kostnader som kommunen haft enligt 8 kap 1 § SoL uppstår ett krav mot föräldern. Kommunen bör då i första hand i samråd med den betalningsskyldiga göra en betalningsplan.

Kommunen bör också göra en ny utredning av förälderns ekonomiska förhållanden för att se om betalningsförmåga finns. Det avgörande är om förälderns hushåll hamnar under den aktuella normen för försörjningsstöd om kravet betalas. Vid beräkningen ska hänsyn inte tas till skulder.

Om utredningen visar att förälderns förhållanden har ändrats så att denne inte inom rimlig tid kommer att kunna betala det uppkomna kravet får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge föräldrars ersättningsskyldighet enligt 8 kap. 1 § SoL. Kravet avslutas därmed. Detta beslut går inte att överklaga. Sannolikt blir det samtidigt aktuellt att besluta om en ändring av fortsatt ersättningsbelopp.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att föräldern har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Vårdas barnet enligt LSS ska den obetalda summan ses som en vanlig fordran.

Om en förälder inte betalar

Vård enligt SoL och LVU

Nämnden kan med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättningen hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten måste väckas inom tre år från det att

⁸ 7 kap 4 § FB

kommunens kostnader uppstod. Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets föräldern är bosatt.

Kopior på beslut om motpartens ersättningsskyldighet, på beräkningsunderlag för ersättningsskyldighet, samt kopia på utredning gällande motpartens aktuella ekonomiska situation ska bifogas ansökan till förvaltningsrätten. Eventuell dom till kommunens fördel utgör underlag för ansökan om utmätning.

Vård enligt LSS

Vid vård enligt LSS skiljer sig kravhanteringen jämfört med vård enligt SoL eller LVU. Den obetalda summan hanteras som en vanlig fordran i kommunen.